

УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ СУБ'ЄКТІВ ЗЕД

Ананько М. О.¹, Коптєва Г. М.²,

¹магістрант, ²д.е.н., проф.,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Вихід на міжнародний рівень суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності повинен забезпечити зміцнення не тільки їх фінансово-економічного стану, а й стану держави в цілому. Сучасні підходи до управління експортно-імпортними операціями підприємства, які базуються на економічному обґрунтуванні кожної операції, оцінки ефективності від її здійснення повинні сприяти цьому. У той же час, врахування як інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, так і держави, часто потребують прийняття компромісних рішень задля підвищення результатів діяльності.

Дослідження проблем управління експортно-імпортними операціями підприємства проводилось дослідниками, такими як Гвоздьова, О. (2022) [1], Ковтун, Е. (2018) [2], Куліш, Д. (2022) [3], Кротовська, О. (2022) [4] та іншими. Проте, подальшого дослідження потребує вивчення впливу факторів на управління експортно-імпортними операціями суб'єктів господарювання в сучасних умовах.

Метою дослідження є аналіз експортно-імпортних операцій та розробка рекомендацій щодо вдосконалення управління ними.

Досвід діяльності вітчизняних підприємств на зовнішньому ринку підтверджує необхідність врахування його особливостей при оцінці вигідності зовнішньоекономічних операцій та проєктів, до яких можна віднести: внесення змін до законодавства, зміну попиту на продукцію (послуги) та можливість зміни обсягу виробництва, коливання світових цін на ресурси та готову продукцію, зміну витрат на виробництво зі зміною обсягу випуску продукції, зміну валютного курсу при розрахунках тощо. Врахувати всі чинники і ризики досить важко, а в багатьох випадках і неможливо. Проте, із збільшенням кількості врахованих чинників і вдало проаналізованих ризиків достовірність результатів розрахунків зростає.

Складність зовнішньоекономічних операцій не дає змоги жорстко формалізувати всі чинники впливу, в зв'язку з чим система розрахунків може мати від одного-двох і більше критеріїв залежно від інтересів залучених до проєкту учасників.

Успіх проведення імпортно-експортних операцій та реалізація міжнародних проєктів залежить не лише від достовірності економічної оцінки, а й від досвіду, інтуїції, знань та навичок фахівців, відповідальних за їх здійснення. Важливим при цьому є використання аналогів та попереднього досвіду, володіння інформацією про стейкхолдерів, вміння вести

переговори. Самі по собі розрахунки не гарантують успіху, але є відправною точкою при прийнятті виважених управлінських рішень.

У січні-лютому 2022 року експорт України мав позитивну динаміку зростання у порівнянні з аналогічним періодом минулого року - приріст експорту становив 34 %. Проте, в умовах війни, вже в березні відбулося різке зниження постачань за кордон - скорочення становило 50 %. Поступове відновлення експорту почалося з травня 2022 р завдяки розблокуванню українських портів. Загалом, за 9 місяців 2022 року, Україна експортувала товарів на суму 33 млрд дол США, що на 31,5 % менше, ніж обсяг за аналогічний період 2021 року (рис. 1) (Кротовська, 2022; Експортний, 2023).

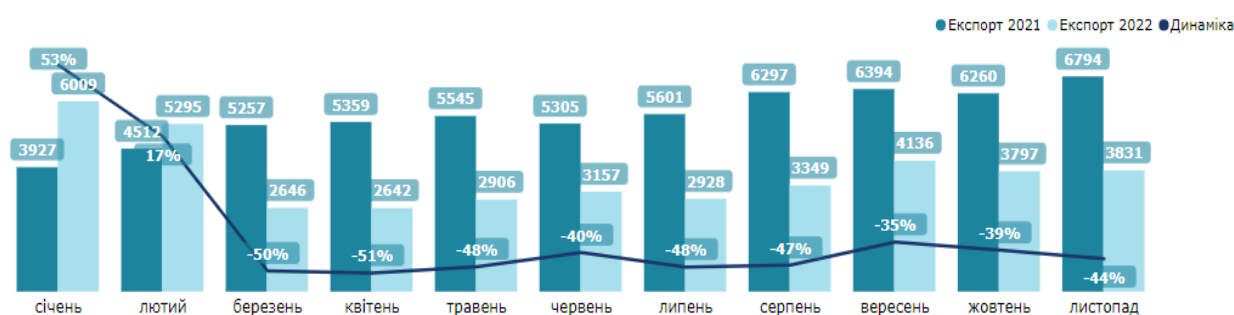


Рисунок 1 – Експорт України за січень-листопад 2022 р.

У 2021 році лідером серед країн-партнерів України був Китай, проте станом на вересень 2022 року Китай вже займає 4-ту позицію у рейтингу імпортерів української продукції. Це відбулося в основному через проблеми з логістикою агрокультур і значні втрати металургійного сектору України. За аналізований період до лідерів країн-партнерів увійшли країни ЄС - Польща та Румунія, на які сумарно припадає близько 23% українського експорту в 2022 році (рис. 2) (Кротовська, 2022; Експортний, 2023).



Рисунок 2 - Експорт України за країнами, млн.дол у 2022 р.

У регіональному розрізі у 2022 р. спостерігається скорочення часток всіх інших регіонів світу на користь країн ЄС. У 2021 році ЄС також був найбільшим партнером України, проте його частка складала 41% (рис. 3) (Гвоздьова, 2022; Кротовська, 2022; Експортний, 2023).

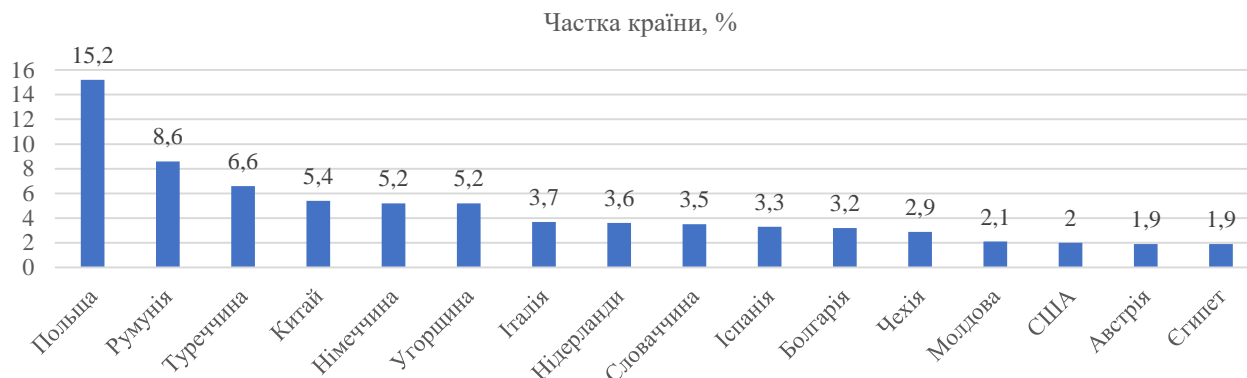


Рисунок 3 – Країни-партнери з експорту (січень-вересень 2022р.)

Крім країн ЄС найбільше експорту спрямовано до Туреччини, Китаю, та Індії. Загалом частка Азії зменшилась на 10% (з 32% до 22%), СНД — на 7% (з 13% до 6%), Африки - на 4% (з 9% до 5%), Америки — на 1% (з 4% до 3%) (рис. 4) (Кротовська, 2022).

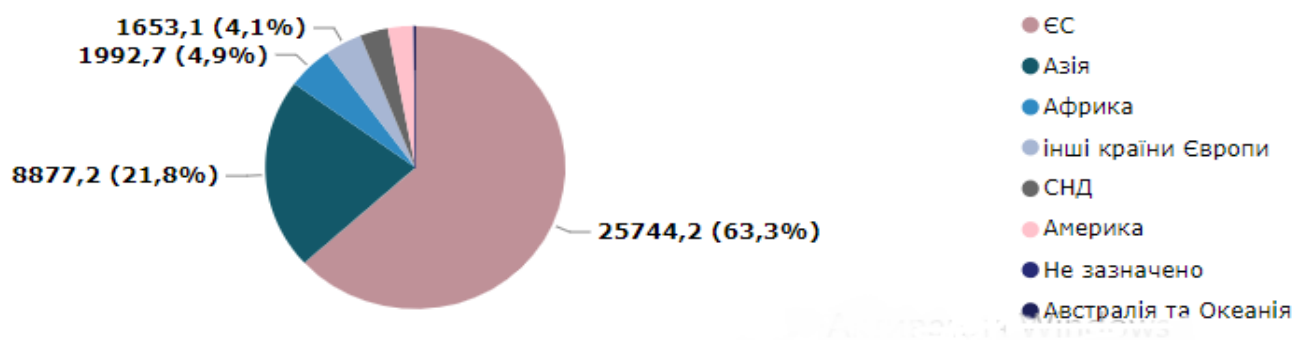


Рисунок 4 – Експорт України за регіонами (січень-вересень 2022 р.)

Для досягнення збалансованості економіки, відновлення і рівноваги внутрішнього ринку України, стимулювання ефективних змін в економіці, створення сприятливих умов для входження економіки країни в систему міжнародного поділу праці, державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності повинно забезпечити захист всіх економічних інтересів, як держави, так і інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

При переході на зовнішній ринок товарів (робіт, послуг) в якості експортера або імпортера підприємству необхідно:

- проаналізувати умови функціонування стейкхолдерів, з якими суб'єкти господарювання будуть складати угоди;
- оцінити зовнішнє середовище, обрати ринки збуту або ринки закупівель та знайти шляхи виходу на них;
- підвищити конкурентоспроможність на світових ринках;
- всебічно збільшувати експортну спрямованість зовнішньоекономічної діяльності;
- удосконалити концепцію розвитку експортно-імпортних операцій;
- формуванню й розвивати нові зв'язки, побудовані на використанні сучасних технологій та технічних рішень, підвищення конкурентоспроможності продукції на експорт з метою збереження традиційних ринків збуту тощо.

Таким чином, для нівелювання негативних проявів конкурентної боротьби за ринки збуту чи закупівель, суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності потрібно постійно моніторити зміни зовнішньоторговельного регулювання, відмінності міжнародних і національних митних режимів, норми міжнародних угод тощо задля забезпечення гармонії інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, диверсифікації господарської діяльності у зовнішньому вимірі.

Список використаної літератури:

1. Гвоздьева, О. (2022). Экспорт з України під час війни: як змінилась структура постачань української продукції за кордон. <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/24/692959/#:~:text=%D0%A3%202021%20%D1%80%D0%BE%D1%86%D1%96%20%D0%84%D0%A1%20%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B6,%D0%B7%204%20%D0%B4%D0%BE%203%25%25>.
2. Ковтун, Е. (2018). Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, 2, 41–45.
3. Куліш, Д. (2022). Зовнішньоекономічна діяльність підприємств європейського союзу. Modeling the development of the economic systems, (4), 71–78. <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-6-10>.
4. Кротовська, О. (2022). Україна різко наростила імпорт у листопаді, переважно нафтопродуктів і генераторів. <https://thepage.ua/ua/news/import-eksport-ukrayini-v-listopadi-2022>.
5. Експортний напрям. Дія бізнес. Вебсайт. <https://export.gov.ua/85-statti>.